

IN MEMORIAM

Др ПЕРО ШОЋ

Рођен је 17. VII 1884. у селу Дубови — Љуботињ код Цетиња Умро је 1. II 1966. године у Београду. У црногорској држави био је поштански чиновник. После је капитулације црногорске војске јануара 1916. године налазио се у избјеглиштву у Француској, гдје је почео стицати високу чиновничку каријеру. Био је члан црногорске избјегличке владе краља Николе у Неји код Париза. На једном француском универзитету добио је титулу доктора књижевности.

Др Перо Шоћ био је веома запажен као публициста и културни радник. Писањем се почео бавити веома рано, још 1913. године. Сарађивао је у разним листовима и часописима. Написао је више радова из области политичке, културне и економске историје Црне Горе. Бавио се сакупљањем архивске грађе и користио је документа из приватних архива, тако је одржао од заборава интересантне и важне податке. Премда се његови радови не заснивају на обимном научно-истраживачком раду и дубљем проучавању, веома су корисни за проучавање историје Црне Горе. Нарочито је важан његов рад на библиографији о Црној Гори.

Најзначајнији су му радови: О СРПСКОМ НАЦИОНАЛИЗМУ (1916. на француском); ЦРНА ГОРА (1917. на француском); БИБЛИОГРАФИЈА ЦРНЕ ГОРЕ I (1924); ЗА ИСТОРИЈУ ПОШТА И ТЕЛЕГРАФА У ЦРНОЈ ГОРИ (Ратник и посебно издање 1928); ЦРНА ГОРА — политичко-економска биљешка (1928); БОГИШИЋЕВА БИБЛИОТЕКА, АРХИВ И МУЗЕЈ (Мисао 1928); ПРИЛОЗИ ЗА КУЛТУРНУ ИСТОРИЈУ ЦРНЕ ГОРЕ 1939; ОГЛЕД БИБЛИОГРАФИЈЕ О ЦРНОЈ ГОРИ НА СТРАНИМ ЈЕЗИЦИМА (посебно издање Српске академије наука 1948). Бавио се проучавањем Његоша и био у Редакционом одбору за припрему и објављивање Његошеве биљешнице 1956. године.

Новица Ракочевић

ЉУБО АЊЂЕЛИЋ

(15. X 1913 — 10. VIII 1966)

Десетог августа 1966. године завршио је свој животни пут Љубо Ањђелић, резервни потпуковник, публициста и књижевник. Случај је хтио да му се живот угаси у Колишину, граду у коме је прије 53 године први пут угледао свјетлост дана. Умро је у пуном напону интелектуалне снаге.

Дијапазон Ањђелићевог стваралачког рада био је врло широк и разноврстан. Поред тога што је био револуционар и ратник, Љ. Ањђелић је највећи дио свога живота посветио новинарству. Уз то бавио се публицистиком, проучавањем наше најновије историје, а прије четири године постао је члан Удружења књижевника Црне Горе.

Љубо Ањђелић потиче из познате патристике породице (његов отац Михаило учествовао је у I балканском и I свјетском рату као командир чете односно командант батаљона, а у току народноослободилачке борбе међу првима је унапријеђен у чин генерала НОВЈ). Основну школу и пет разреда гимназије завршио је у Пљевљима. Гимназију је завршио

1928. године у Пећи. Исте године уписао се на Филозофски факултет у Скопљу.

Од најранијег дјетињства много је читао. У VII разреду гимназије почео је да чита пролетерске листе, који су утицали на његово политичко опредељивање. Због своје напредне оријентације брзо је дошао под удар Закона о заштити државе. Још 1932. године, због револуционарне активности, провео је седам мјесеци у истражном затвору у Берањима, што је пореметило његово редовно школовање. По изласку из затвора почео је да објављује у *Зети новинаске* и публицистичке написе. У току 1934. и 1935. године постао је члан СКОЈ-а у пећкој гимназији и учествовао је у демонстрацијама и другим акцијама које је организовала партијска организација. У септембру 1935. године примљен је у КПЈ. Исте године постао је секретар Мјесног комитета КПЈ — Колашин и на тој дужности остао до марта 1936. године, када је захваћен познатом масовном провалом и спроведен у истражни затвор у Дубровнику. Убрзо по изласку, из затвора отпуњен је као ђак по казни у војску на 14 мјесеци. По одслужењу војног рока наставио је школовање и активније се бавио новинарством, сарађујући у *Зети*, *Раднику*, *Новом листу*, *Политици*, *Правди*.

На тражење полиције 1940. године да иде у војни логор у Смедеревској Паланци повукао се у илегалство и тако остао све до 27. марта 1941. године.

На позив КПЈ Љ. Анђелић је са читавом породицом (укупно 10 чланова) ступио у народноослободилачку борбу. У току НОР налазио се на разним дужностима. Поред осталог био је политички комесар Колашинско-речинског устаничког батаљона, комесар 2. батаљона IV пролетерске бригаде (од јула 1943), члан политодјела III црногорске дивизије (1944), начелник Пропагандног одјељења II ударног корпуса (1. јануара 1945), начелник Пропагандног одјељења VI армије (маја 1945).

За ратне заслуге Анђелић је, сем „Споменнице 1941“, носилац Ордена за храброст и Ордена заслуга за народ II реда.

У току рата уређивао је лист II ударног корпуса *Застава*, лист II армије *Наш фронт* и друге.

Прву годину после рата радио је у *Танјугу* као редактор, а од 1947. до 1954. налазио се на разним одговорним дужностима у ЈНА (партијски инструктор у Команди ЈРВ и Главној политичкој управи, начелник Политичког одјељења Ваздухопловне школе, замјеник главног уредника *Народне армије*). Године 1954. преведен је у резерву, у чину политиковника, а затим је двије године радио као уредник *Политике*. Од краја 1956. до краја 1958. налазио се на раду у Централном комитету СК ЦГ (Историјски архив). Од почетка 1959. до средине 1964. радио је у Историјском институту у Титограду као сарадник Одјељења за историју радничког покрета и СКЈ. Посљедња дужност му је била секретар Комисије ЦК СК Црне Горе за историју СКЈ, са које је почетком 1966. године пошао у пензију.

Љ. Анђелић је свим својим бићем био везан за народноослободилачку борбу. Он је у себи носио племениту жељу, која је временом постала страст, да забилежи све што је видио и доживио у рату, а посебно прегалаштво својих другова са којима је заједно растао, учио, робовао и раговао. У рату то је чинио у свом дневнику, који је, на срећу, успио да сачува, а после рата у бројним ратним репортажима и фелетонима објављеним у разним нашим листовима. У *Народној армији*, *Фронту*, *Ослобођењу*, *Побједи*, *Омладинском покрету*, *Просвјетном раду* и другим листовима и публикацијама Љ. Анђелић је објавио више од сто написа посвећених нашем ослободилачком рату и револуцији, тако да је с правом назван хроничаром револуције. Десет посљедњих година проведених у Титограду представљају најзначајнији период у Анђелићевом стваралаштву. Ту је нашао више могућности да се посвети свом омиљеном послу и да приступи уређивању својих ратних забиљешака. Године 1958. објавио је своју прву књигу ратних записа под насловом

ЦРВЕНИ ГАЗОВИ (Народна књига, Цетиње). Ова књига је побудила изузетну пажњу наше јавности. Сличног жанра је и ЛИВАЊСКА ЛЕГЕНДА (Титоград 1963). За разлику од ЦРВЕНИХ ГАЗОВА, који су настали као резултат Анђелићевих ратних забиљежака односно дневника и сјећања, за ЛИВАЊСКУ ЛЕГЕНДУ аутор је користио, сем тога, и сјећања других учесника, сачувана документа и литературу. Обје књиге прате поједине етапе ратног пута IV пролетерске бригаде (бојеве за Ливно, Купрес, битку на Сутјесци). Изненадна смрт га је спречијела да напише и трећу књигу ратних записа, коју је био наговјестио под насловом КУРШУМИМА ОКРЕВНУТИ.

Анђелићева књига ПРАД НА ТАРИ разликује се по свом жанру од ЦРВЕНИХ ГАЗОВА и ЛИВАЊСКЕ ЛЕГЕНДЕ. Анђелић се прихватио сложеног истраживачког рада да би што потпуније приказао догађаје који су се збили у Колашину и његовој околини у току народноослободилачке борбе. Темелећи се на изворној траћи партизанске и недржавне провенијенције, литератури, Анђелићевим ратним забиљежкима и сјећањима овај рад има доста елемената историјске студије. Међутим, Анђелић се свјесно определио за хронику да би својим познатим стиллом могао што пластичније да дочара оно бурно вријеме, пишући са пуно топлоте и са епским заносом о људима који су револуцију носили на својим леђима, дајући вјерно њихове портрете и атмосферу догађаја.

С обзиром на њихову аутентичност, Анђелићеве књиге као и његови новински написи представљају драгоцен извор за историју нашег ослободилачког рата и револуције.

Анђелић је писао и историографске радове у ужем смислу, од којих су значајнији ТРИНАЕСТОЈУЛСКИ УСТАНАК И ИТАЛИЈАНСКО-КВИСЛИНШКА ОФАНЗИВА НА ОСЛОБОЂЕНОЈ ТЕРИТОРИЈИ У ЦРНОЈ ГОРИ, БОКИ И САНЦАКУ). 13. јул — 16. август 1941)¹ и КАРАКТЕР ПРВИХ ОДБОРА НАРОДНЕ ВЛАСТИ У ЦРНОЈ ГОРИ (дискусија о ПРЕГЛЕДУ ИСТОРИЈЕ СКЈ)². Написао је и већи број приказа: Смрт га је омела да заврши монографију о партизанском одреду РАДОМИР МИТРОВИЋ. Анђелић је учествовао на неколико научних скупова: на подишњим окупштинама Друштва историчара у Никшићу, Иванграду, Титограду, конгресима историчара у Љубљани и Сарајеву, симпозијуму о Прегледу историје СКЈ и др.

Ј. Анђелић је коаутор албума ЦРНА ГОРА 1941—1945, а после његове смрти објављена је књига МОЈКОВАЧКА ВРАТА којој је такође коаутор и која у облику историјске читанке обрађује мојковачку битку почетком 1916. године.

За ове стваралаштво Ј. Анђелић је добио неколико ласкавих признања. Његови ЦРВЕНИ ГАЗОВИ су 1959. године добили Тринаестојулску награду за умјетност, а прошле године су преведени на бугарски језик. ЛИВАЊСКА ДОЛИНА је још у рукопису добила прву награду на анонимном конкурсру Савеза удружења бораца НОР Црне Горе (1960), док је ПРАД НА ТАРИ награђен од стране Општинског одбора СУВ НОР у Колашину.

Обим и разноврсност свеукупног Анђелићевог стваралаштва моћи ће да се сагледа тек пошто се напише библиографија његових радова, коју с правом можемо очекивати.

Радоје Пајовић

¹ Историјски записи број 2, 1961, 217—256.

² Исто, број 2, 1964.